

تجلی مقام «منیبین» در بیان اباعبدالله(ع)

امام حسین(ع) در دعای عرفه که فرازی از آن تجلی مقام «منیبین» است، می‌خواهند به مسلمانان تعلیم بدهند که چگونه برای رسیدن به توجه محض خداوند با او سخن بگویند. عرفای اسلام، نیز با پیروی از کلام اهل بیت(ع) راه رسیدن به قرب الهی را یافتند و با خواندن ادعیه‌ای که توسط ائمه اطهار نوشته شده است به مقامات الهی رسیده‌اند.

امام حسین(ع) در دعای عرفه که فرازی از آن تجلی مقام «منیبین» است، می‌خواهند به مسلمانان تعلیم بدهند که چگونه برای رسیدن به توجه محض خداوند با او سخن بگویند. عرفای اسلام، نیز با پیروی از کلام اهل بیت(ع) راه رسیدن به قرب الهی را یافتند و با خواندن ادعیه‌ای که توسط ائمه اطهار نوشته شده است به مقامات الهی رسیده‌اند.

به گزارش خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، علیرضا خاوری، از شاگردان آیت‌الله‌العظمی غروی علیاری، در سلسله یادداشت‌هایی به موضوع سیر الی الله و منازل و مقتضیات آن پرداخته است. این یادداشت‌ها بر اساس دیدگاه استاد وی آیت‌الله غروی علیاری تدوین می‌شود و اختصاصاً در اختیار خبرگزاری ایکنا قرار می‌گیرد. در ادامه یادداشت جدید وی را بخوانید:

منزل سوم: «انابه»

موضوع انابه بنا بر نظر بسیاری از عرفای شریف اسلام از جمله سید العارفین علامه علی آقا قاضی، مرحوم ملا حسین‌قلی همدانی و مرحوم شیخ العارفین میرزا جواد آقا ملکی منزل سوم از منازل سیر و سلوک الی الله محسوب می‌شود. سالک الی الله با نور توبه قلب خود را از ظلمت گناهان پاک می‌کند سپس خود را آماده تا با باطنی پاک و مطهر در مسیر خودسازی و رسیدن به کمالات نفسانی قدم بگذارد.

انابه چیست؟

«انابه» مرتبه‌ای فراتر از توبه است. متأسفانه برخی از مفسرین انابه و توبه را یکی دانسته‌اند که این صحیح نیست. توبه، یعنی رجوع از گناه به خداوند متعال و انابه در مرتبه‌ای بالاتر، رجوع از توجه به غیر است. در مرتبه توبه انسان نادم خود را از ظلمت گناه رها می‌سازد و در انابه سالک سعی می‌کند تا حتی لحظه‌ای توجه به غیر نداشته باشد. عرفای شریف اسلام در تفسیر انابه فرموده‌اند که گاهی انسان عملی خلاف شرع و شان انسانی خود انجام می‌دهد که در اینجا شخص باید از عمل خود توبه کرده و به خداوند رجوع کند. در ادامه اموری در زندگی وجود دارد که جزء معاصی نبوده اما توجه بیش از اندازه به آنها می‌تواند انسان را از مسیر درست زندگی خارج کند. در احادیث و روایات مختلف دیده می‌شود که پیامبر اسلام(ص) و ائمه اطهار(ع) بندگان خدا را به کسب حلال سفارش کرده‌اند و این مهم را از جمله الزامات زندگی سالم و پاک معرفی کرده‌اند. لذا در ظاهر امر کار و تلاش برای کسب روزی حلال عملی مثبت و مطلوب محسوب می‌شود. حال تصور کنید شخصی در پی کار و تلاش بسیار خود تا جایی پیش می‌رود که توجه به مسائل کاری وی را از توجه به خداوند متعال غافل می‌کند. در اینجا صورت عمل شخص گناه نیست اما توجه به غیر در ادامه می‌تواند فرد مربوطه را به سمت مسائل دنیوی هدایت کرده و در انتها وی را به راه گناه مایل کند. چنین شرایطی می‌تواند در توجه بیش از اندازه به همسر، فرزندان، دوستان و آشنایان و یا فعالیت‌های کاری و اجتماعی ایجاد شده و توجه انسان را از خداوند به مسائل دیگر برگرداند. در ادامه به خوبی مشخص است که کسی که توجه او به خداوند قطع می‌شود کمی بعد در دام شیطان و امیال نفسانی خویش گرفتار خواهد شد. در چنین شرایطی است که انجام یک عمل به ظاهر مطلوب به دلیل غفلت در توجه به خداوند سیرتی نادرست پیدا می‌کند. انسان سالک برای رسیدن به مقاماتی در امر انابه باید احتیاط کند تا حتی توجه به غیر نداشته باشد. توجه به هر چیز جز الله باید برای خدا و بر اساس دستورات الهی باشد. حال به خوبی قابل تشخیص می‌باشد که انابه مرتبه‌ای فراتر از توبه است.

«منیبین» چه کسانی هستند؟

با توجه به شرح ارائه شده از معنا و تفسیر انابه باید گفت اولیا الله، اصفیا الله، عرفا، صدیقین و ابرار از منیبین می‌باشند. منیبین انبیا الله هستند. منیب قلبا، فکرا، نفسا و روحا به خداوند توجه کامل دارد و هیچ چیز و هیچ کس در دنیا نظر او را باری تعالی به خود معطوف نمی‌کند. منیب همیشه مواظب است طاعات و عباداتی که انجام می‌دهد با خلوص نیت باشد و چنین شخصی هرگز از نعم و مواهب و الطاف خفیه الهیه، قربا و زلفا غفلت نمی‌کند.

شخص منیب از نظر توجه به امور مختلف دو حالت ندارد و همواره در حال انابه کردن و در حال جبران مافات است. لغزش‌ها، اشتباهات، فاصله گرفتن‌ها از قرب حق لایلا و نه‌ارا در فکر اوست لذا تلاش می‌کند عدم توجه به خداوند در گذشته را جبران کند. نفس افراد غافل برای منیبین سم است. منیب به خود اجازه نمی‌دهد لغزشی پیدا بکند. معصیت که متعلق به منیبین نیست چون به طور کل عصیان عمل مذنبین و خاطئین است. اهل الله، عباد الرحمن و منیبین اگر اشتباهی مرتکب شدند یا غفلتی از حق پیدا کردند، فوراً انابه کرده و توجه خود را به خداوند معطوف می‌کنند.

آثار انابه و مقام منیبین

منیبین در مقام و مرتبه رویت جمال حق هستند. مگر می‌شود شخص منیب عنایات الهیه جمال حق را از دست بدهد؟ محال است، هرکاری هم انجام بدهد، سبقت رحمت، نور حضرت حق، تمام وجود شخص منیب را در بر می‌گیرد و او را از اضطراب قلبی بیرون می‌آورد. منیب رو می‌کند به حضرت حق و در ادامه رحمانیت، کرامت، عنایت، فلاح و سداد و حقایق اشیا را بدست می‌آورد. منیبین، محبین الله و متقین هستند. منیبین زاهدین و مخلصینند. آنها در عالم لحظه‌ای بدون اخلاص نفس نمی‌کشند

و اگر توجه به غیر از الله پیدا کنند به سرعت بر می‌گردند. منیبین با خدا مانوس‌اند و انس به غیر حق ندارند. چنین شخصی اگر لحظه‌ای به غیر حق انس پیدا کند نادم شده و فوراً بر می‌گردد زیرا قلب آنها همواره مملو از حب الله، حب نبی(ص) و ائمه اطهار(ع) است.

معصومین(ع) با کلام پر نور خود همواره راه رسیدن به قرب حق را برای سالکان الی الله ترسیم کرده‌اند. در دعای شریف عرفه که خود نمونه‌ای از بیانات پر نور امام حسین(ع) است آمده: «إِلَهِی حَقِّقْنِی بِحَقَائِقِ أَهْلِ الْقُرْبِ وَاسْئَلْ بِی مَسْئَلَةَ أَهْلِ الْجَذْبِ إِلَهِی اَعِزَّنِی بِتَذْبِیرِکَ لِی اَمْعَنْ تَذْبِیرِی وَبِاخْتِیَارِکَ عَنِ اخْتِیَارِی وَاقْضِی عَلَی مَرَاکِزِ اضْطِرَارِی إِلَهِی اخْرِجْنِی مِنْ دَلِّ نَقْصِی وَطَهِّرْنِی مِنْ شُكِّی وَشِرْکِی قَبْلَ حُلُولِ رَمْسِی بِکَ اِثْنِصِرْ فَاَنْصُرْنِی وَعَلِیْکَ اَتَوَكَّلُ فَلَا تَکِلْنِی وَإِیَّاکَ اَسْئَلُ فَلَا تُحْیِیْنِی وَفِی فَضْلِکَ اَرْغَبُ فَلَا تُخْزِئْنِی وَبِجَنَابِکَ اُتَسَبِّحُ فَلَا تُبْعِدْنِی وَبِیَابِکَ اَقِفْ فَلَا تَطْرُدْنِی: خدایا وجودم را با حقایق اهل قرب قرین فرما و مرا به راه و رسم اهل جذب ببر، خدایا با تدبیرت مرا از تدبیر خودم و با اختیارت مرا از اختیار خودم بی‌نیاز گردان و مرا به بیچارگی‌ام آگاه کن. خدایا مرا از خواری نفس نجات ده، و از شک شرکم پاک کن و پیش از آن‌که وارد قبر شوم، از تو یاری می‌جویم، پس مرا یاری کن، و بر تو توکل می‌کنم، پس مرا وامگذار، و از تو درخواست می‌کنم. پس ناامیدم مکن، و در فضل تو رغبت می‌نمایم، پس محرومم مگردان، و خود را به تو منسوب می‌کنم، پس دورم مکن، و در آستانه تو می‌ایستم پس مرا از خود دور نکن».

عبارت فوق همان حرفی است که منیب با خدای خود دارد. دعای فوق که بخشی از دعای عرفه می‌باشد نمونه از سخنان منیبین با خداوند متعال است که توسط امام حسین(ع) به مسلمانان تعلیم داده شده است. امام(ع) در بیانات فوق به سالکان الی الله آموزش می‌دهند که چگونه برای رسیدن به توجه محض خداوند متعال با پروردگار خود سخن بگویند. از این رو عرفای شریف اسلام نیز بر این کلام تأکید داشته و بیان کرده‌اند که سالک با پیروی از کلام اهل بیت(ع) به راه رسیدن به قرب حق دست پیدا می‌کند و از این رو استمرار در خواندن ادعیه‌ای که توسط ائمه اطهار به مسلمانان تعلیم داده شده و عمل به محتوای آن یکی از راه‌های رسیدن به مقامات الهی محسوب می‌شود.

علیرضا خاوری، از شاگردان آیت الله العظمی غروی علیاری